

Satu Hassi vihr ym.

Kirjallinen kysymys kuolinpesien asioiden hoidon helpottamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomessa kuolee vuosittain yli 50 000 ihmistä. Kuolema ei siis ole yhteiskunnassa harvinainen tapaus. Suurimpien suomalaisten pankkien ja vakuutusyhtiöiden asiakkaita kuolee vuodessa tuhansia. Asiakkaan kuolema ei ole harvinainen tapaus myöskään muille suurille yrityksille, kuten suurimmille vähittäiskauppaketoille sekä maksullisten verkkopalvelujen tarjoajille.

Vainajan lähiomainen joutuu kuitenkin läheisensä kuoleman jälkeen rämpimään byrokratiasuohon, jossa jokainen joutuu aakkosista alkaen selvittämään lukemattomien eri tahojen vaatimat asiakirjat ja muut vaatimukset, jotka usein ovat jokaisella taholla hieman erilaiset. Surun keskellä tämä on raskasta. Jos leski tai muu lähiomainen on itsekin iäkäs tai sairas, paperisodan hoitaminen voi olla ylivoimaista.

Monien palvelujen siirtäminen verkkoon on vaikeuttanut kuolinpesän asioiden hoitamista, kun omainen ei voi käydä tapaamassa virkailijoita tai edes puhelimesta kysyä neuvoja henkilöltä, joka oikeasti tuntisi asian.

Digi- ja väestötietovirasto sekä seurakunnat ovat hieman helpottaneet kuolemasta omaisille seuraavaa byrokratiaa. Digi- ja väestötietovirastosta saa yhdellä kertaa vainajan sukuselvityksen kailta niiltä paikkakunnilta, joilla asuessaan vainaja on kuulunut väestörekisteriin. Myös seurakunnat ovat kehittäneet vastaavaa palvelua. Viiveet tilattujen sukuselvitysten saannissa ovat kuitenkin kohtuuttomia.

Monilta palveluntarjoajilta, kuten pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä, on kuitenkin vaikea saada selkeää tietoa siitä, mitä kaikkia asiakirjoja tarvitaan kuolinpesän pankki- ja vakuutusasioiden hoitamiseen. Jokaisella yrityksellä on omat vaatimuksensa. Pankin neuvontapuhelimeen saattaa joutua jonottamaan tuntikausia, mutta kun joku ihminen vihdoinkin vastaa, hän ei välttämättä osaa neuvoa tai voi jopa antaa vääriä vastauksia. Ei myöskään ole harvinaista, että kun vainajan lähiomainen on toimittanut kaikki pyydytetyt asiakirjat, pankki tai vakuutusyhtiö esittää toistuvia lisävaatimuksia.

Jos yhteisesti omistetun asunnon, auton tai kesämökin vakuutus on ollut vainajan nimissä, vakuutusyhtiö ei välttämättä suostu siirtämään vakuutusta saman omaisuuden toisen omistajan nimiin. Toisesta yhtiöstä leski tai muu jälkeenhännyt voi kuitenkin ottaa vakuutuksen omiin nimiinsä.

Kirjallinen kysymys KK 528/2021 vp

On myös verkon kautta palveluita tarjoavia yrityksiä, jotka laskuttavat automaattisesti määräväleihin ja joiden järjestelmät eivät tunne vaihtoehtoa, että asiakas on kuollut. Vainajan tilaaman palvelun laskutuksen voi saada päättymään vain, jos omainen tietää vainajan tilien salasanat.

Lukuisat eri tahot, kuten pankit, vakuutusyhtiöt, osuuskaupat jne. vaativat asioiden hoitamiseen kuolinpesän kaikkien osakkaiden valtakirjat, ja useat niistä vaativat valtakirjat omille lomakkeilleen. Moninkertaisten valtakirjojen kerääminen on työlästä. Varsin harvojen kuolinpesien kaikki osakkaat asuvat samalla paikkakunnalla, eikä ole harvinaista, että kuolinpesän osakkaita asuu monessa maassa. On tapauksia, joissa pankki kieltäytyy hyväksymästä valtakirjaa, jos sen antajan allekirjoitus on sairauden takia muuttunut ja erilainen kuin pankin tiedostoista löytyvä kymmenien vuosien takainen allekirjoitus.

Ainakin jotkin seurakunnat ovat helpottaneet vainajien omaisten selviytymistä laatimalla esitteen, joka neuvoo seurakunnalle kuuluvissa asioissa, mikäli vainaja on ollut kirkon jäsen, kuten siunaustilaisuuden, tuhkauksen ja hautauksen järjestämisessä. Sen sijaan valtio ei kuolinpesälle ohje- ja neuvontapakettia lähetä.

Vainajan omaisten taakkaa voitaisiin helpottaa esimerkiksi seuraavin toimin:

1. Kun tieto ihmisen kuolemasta tulee Digi- ja väestötietovirastoon, kuolinpesälle lähetetään ohjevihkonen asioista, joita laki velvoittaa kuolinpesän hoitamaan, esimerkiksi perunkirjoituksen määräaika ja siihen tarvittavat asiakirjat ja mistä ne tilataan, ja kerrotaan myös, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita. Vihkosessa annetaan neuvoja muidenkin kuolemasta seuraavien asioiden hoitamisessa ja kerrotaan, mistä kussakin asiassa saa lisätietoja ja apua. Esikuva kuolinpesän asioiden hoitajan ohjevihkolle voi olla vaikkapa veroilmoituksen täyttöopas.
2. Valtio, esimerkiksi oikeusministeriö, laatii kuolinpesän asioiden hoitamiseen yleisvaltakirjan, jolla kuolinpesän osakkaat voivat valtuuttaa yhden tai useamman henkilön hoitamaan valintansa mukaan joko kaikkia kuolinpesän asioita tai osaa niistä ja joka kaikkien mahdollisten tahojen, kuten pankkien, vakuutusyhtiöiden, postin, puhelinyhtiöiden, vähittäiskaupan, verkkopalvelujen tarjoajien jne., tulee hyväksyä. Tämä vapauttaa kuolinpesät moninkertaisten valtakirjojen hankkimisesta.
3. Pankit ja vakuutusyhtiöt velvoitetaan asiakkaansa kuolemasta saamansa tiedon jälkeen lähettämään kuolinpesälle kirjalliset ohjeet siitä, mitä valtakirjoja ja muita asiakirjoja kuolinpesän tilien ja vakuutusten hoitamiseen tarvitaan, ja myös nimeämään henkilön, joka pankissa/vakuutusyhtiössä hoitaa kuolinpesän asioita ja jolle omainen voi suoraan esittää kysymyksensä kiertämättä firman yleisten ja usein kovin asiantuntemattomia vastauksia antavien neuvontapuhelimien kautta.
4. Kirjataan lakiin, että asunnon ja muun omaisuuden, jonka vainaja on omistanut yhdessä toisen ihmisen, kuten avio- tai avopuolisonsa kanssa, vakuutukset voidaan vainajan kuoltua suoraan siirtää toisen omistajan nimiin ilman erillisiä valtakirjoja.

Kirjallinen kysymys KK 528/2021 vp

5. Velvoitetaan yrityksiä, jotka tarjoavat verkon kautta määrävälein laskutettavia palveluja, antamaan verkkosivuillaan ohjeet siitä, miten asiakkaan kuolema ilmoitetaan yritykselle.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin konkreettisiin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta ihmisen kuoltua vainajan omaiset saavat valtakunnallisesti selkeän yhtenäisen ohjeistuksen ja tarvitsemansa tuen kuolinpesän asioiden mahdollisimman sujuvaksi hoitamiseksi ja

mihin konkreettisiin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta suurimpia yrityksiä, kuten pankkeja ja vakuutusyhtiöitä, velvoitetaan tarjoamaan kuolinpesän osakkaille selkeä ohjeistus ja neuvonta?

Kirjallinen kysymys KK 528/2021 vp

Helsingissä 29.9.2021

Satu Hassi vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas
Merja Kyllönen vas
Jenni Pitko vihr
Pia Lohikoski vas
Suldaan Said Ahmed vas
Katja Hänninen vas
Mirka Soinikoski vihr
Mari Holopainen vihr
Saara Hyrkkö vihr
Heli Järvinen vihr
Noora Koponen vihr
Iiris Suomela vihr
Jari Myllykoski vas
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Inka Hopsu vihr
Atte Harjanne vihr
Markus Mustajärvi vas
Anders Norrback r
Eva Biaudet r
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Tiina Elo vihr
Sari Essayah kd
Johan Kvarnström sd
Peter Östman kd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Antero Laukkanen kd
Aki Lindén sd
Maria Guzenina sd
Heidi Viljanen sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Marko Kilpi kok
Mia Laiho kok
Pauli Kiuru kok
Kalle Jokinen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Ville Kaunisto kok
Heikki Vestman kok
Pekka Aittakumpu kesk
Mikko Kinnunen kesk
Pasi Kivisaari kesk
Anne Kalmari kesk
Ritva Elomaa ps

Kirjallinen kysymys KK 528/2021 vp

Sanna Antikainen ps
Minna Reijonen ps
Vilhelm Junnila ps
Sami Savio ps
Ben Zyskowitz kok
Sari Tanus kd
Seppo Eskelinen sd
Jari Ronkainen ps
Katja Taimela sd
Paula Risikko kok